

Kuramdan Uygulamaya Yazma Öğretimi

Editörler:

Hayati AKYOL

Mustafa YILDIZ

Editörler: Prof. Dr. Hayati AKYOL - Doç. Dr. Mustafa YILDIZ

KURAMDAN UYGULAMAYA YAZMA ÖĞRETİMİ

ISBN 978-605-241-535-1

DOI 10.14527/9786052415351

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2018, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2018, Ankara

Yayın-Proje: I. Tual Şekercigil
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Tarcan Matbaacılık Yayın. San. - Murat Tarcan
İvedik Cad. No: 417 Yenimahalle/Ankara
Kızılbey Vd 8230201756
Tel: 0312 384 34 35
Faks: 0312 384 34 37

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 25744

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Yazma, akademik, sosyal ve mesleki çalışmalarda ihtiyaç duyulan en temel dil becerilerinden biridir. Günümüzde yazma iletişimin, kendini ifade etmenin ve öğrenmenin en önemli yollarından biri olarak görülmektedir. Etkili yazma becerisinden yoksun olan bireylerin eğitim ve iş hayatında pek çok konuda farklı sorunlarla karşılaşmaları muhtemeldir. Bundan dolayı temel eğitimde yazma becerilerinin geliştirilmesine çok önem verilmelidir. Öğrenciler okulda ve okul dışında düşünce, duygu, istek, hayal ve beklentilerini etkili bir şekilde ifade etmek için yeterli düzeyde yazma becerisine sahip olmak zorundadır. Öğrencilerin etkili yazma becerisine sahip olmaları okul öncesinden başlayarak ilkökul ve ortaokul boyunca devam eden etkili bir yazma öğretimiyle mümkün olabilir. Yazma öğretiminin içeriğinin ve kapsamının oluşturulmasında öğretim programları belirleyici olsa da yazmanın öğretimde temel sorumluluk öğretmenlerdedir. Bundan dolayı öğretmenler yazmanın etkili bir şekilde öğretilmesi hususunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmak durumundadır. Türkiye’de öğretim programları, yazma becerilerinin öğretimi ve geliştirilmesi konusunda öğretmenlere rehberlik edecek yeterli örnek ve uygulamalara sahip değildir. Bu bakımdan öğretmenlere yazma öğretimi konusunda rehberlik edecek kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kitap 21. yüzyılın önemli bir becerisi olan yazmanın etkili bir şekilde öğretimi konusunda öğretmenlere ve öğretmen adaylarına rehberlik edecek bir içerikte hazırlanmıştır.

Kuramdan Uygulamaya Yazma Öğretimi kitabı adından da anlaşılacağı üzere kuramsal ve uygulamaya dayalı olarak iki temel bölümden oluşmaktadır. Kuramsal bölüm yazma öğretiminde temel kavramlar, yazma teorileri, çocuklarda yazmanın gelişimi ve biçimlendirici deneme araştırmaları olarak dört alt bölümden oluşmaktadır. Kuramsal bölümde genel olarak geçmişten günümüze yazı, yazma öğretiminde temel kavramlar, yazma öğretiminde öğretmen rolleri, yazma öğretiminin temel ilkeleri, yazma öğretimine yön veren teori ve modeller, çocuklarda yazma becerisinin gelişim aşamaları ve bu aşamaların özellikleri gibi kavramsal konulara ve özellikle okuma yazma araştırmacılarına yeni bir bakış açısı kazandırmak amacıyla geliştirilmiş olan biçimlendirici deneme araştırmalarına yer verilmiştir.

Uygulama bölümünde ise genel olarak yazma öğretiminde yer verilmesi gereken türler ayrı ayrı ele alınarak bu türlerin öğretimine ilişkin temel açıklamalar ve etkinlik örnekleri sunulmuştur. Bu bölümde bitişik eğik yazı öğretimi, hikâye yazmanın öğretimi, bilgi verici metin yazmanın öğretimi, ikna edici metin yazmanın öğretimi, yaratıcı yazmanın öğretimi konularına yer verilmiştir. Öğretim

konularının ele alındığı bölümler mümkün olduğunca etkinlik örnekleriyle zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümlere ek olarak yazma güçlükleri konusu ele alınarak yazma güçlüklerinin giderilmesinde etkili olabilecek yöntem ve teknikler açıklanmıştır. Son olarak yazmada ölçme ve değerlendirme konusu detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Kitabın yazma öğretimi konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen sınıf ve Türkçe öğretmenlerine ve bu alanlarda öğrenim gören öğretmen adaylarına faydalı olacağı düşünülmektedir. Okuyuculardan gelecek eleştiri ve öneriler çerçevesinde kitabın eksiklikleri giderilerek daha nitelikli bir kaynağa dönüşmesi için gayretlerimiz devam edecektir.

Prof. Dr. Hayati AKYOL

Doç. Dr. Mustafa YILDIZ

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Hayati AKYOL - Doç. Dr. Mustafa YILDIZ

1. BÖLÜM: Yazma Öğretiminde Temel Kavramlar

Doç. Dr. Mustafa YILDIZ

Gazi Üniversitesi

2. BÖLÜM: Yazma Öğretiminde Teori ve Modeller

Dr. Beyhan CAN

Uşak Üniversitesi

3. BÖLÜM: Yazma Becerisinin Gelişimi

Dr. Öğr. Üyesi. Ayşegül AVŞAR TUNCAY

Mersin Üniversitesi

4. BÖLÜM: Yazma ve Okuma Araştırmalarında Yeni Bir Model:

Biçimlendirici Deneme Araştırmaları

Doç. Dr. Mustafa ULUSOY

Gazi Üniversitesi

5. BÖLÜM: Bitişik Eğik Yazının Öğretimi

Prof. Dr. Hayati AKYOL

Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem BAŞ

Hacettepe Üniversitesi

6. BÖLÜM: Hikâye Yazmanın Öğretimi

Doktora Öğrencisi Nurhan AKTAŞ

Gazi Üniversitesi

7. BÖLÜM: Bilgi Verici Metin Yazmanın Öğretimi

Arş. Gör. Ayşe Dilek YEKELER

Giresun Üniversitesi

8. BÖLÜM: İkna Edici Metin Yazmanın Öğretimi

Arş. Gör. Merve BIYIK

Trabzon Üniversitesi

9. BÖLÜM: Yaratıcı Yazı Yazmanın Öğretimi

Doç Dr. Ergün ÖZTÜRK

Erciyes Üniversitesi

10. BÖLÜM: Yazma Güçlüğü

Dr. Yasemin KUŞDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi

11. BÖLÜM: Yazmada Ölçme ve Değerlendirme

Dr. Yasemin KUŞDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi

Dr. Pınar BULUT

Gazi Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

YAZMA ÖĞRETİMİNDE TEMEL KAVRAMLAR

Giriş.....	2
1. Geçmişten Günümüze Yazı.....	2
1.1. Çivi Yazısı.....	3
1.2. Hiyeroglifler.....	3
1.3. Alfabe.....	4
1.4. Yazım Araçlarının Değişimi.....	5
2. Yazma Nedir?.....	7
2.1. Yazma Süreci ve Öğretimi.....	7
2.3. Yazma Öğretiminde Stratejiler.....	8
2.4. Yazma Öğretiminde Öğretmenin Rolü.....	12
2.5. Etkili Yazma Öğretiminin Temel İlkeleri.....	18
3. Yazma ve Teknoloji.....	23
Sonuç.....	25
Kaynakça.....	26

2. BÖLÜM

YAZMA ÖĞRETİMİNDE TEORİ VE MODELLER

Giriş.....	30
1. Yazma Öğretiminde Teori ve Modellerin Önemi.....	30
2. Çeşitli Teoriler ve Yazmaya Katkıları.....	31
2.1. Bilişsel Gelişim Teorisi ve Yazma: Jean Piaget.....	31
2.2. Sosyokültürel Teori ve Yazma: LevVygotsky.....	33
2.3. Yapısalcı Teori ve Yazma: Jerome Bruner.....	34
2.4. Yazma Gelişim Teorisi-Modeli: Emilia Ferreiro.....	35
3. Yazma Modelleri.....	38
3.1. Ürün Odaklı Yazma Modelleri.....	38
3.2. Süreç Odaklı Yazma Modelleri.....	38
3.3. Yazma Modellerine Örnekler.....	39

3.3.1. Hayes ve Flower Yazma Modeli (1980).....	39
3.3.2. Hayes Modeli (1996)	43
3.3.3. Bretier ve Scardamalia (1987)	44
3.3.4. Harris ve Graham (1996).....	47
Kaynakça.....	51

3. BÖLÜM

YAZMA BECERİSİNİN GELİŞİMİ

Giriş.....	54
1. Çocuklarda Yazı Yazmanın Aşamaları	56
1.1. Karalama Aşaması	57
1.2. Harfe Benzeyen Şekiller Çizerek Yazma Aşaması.....	59
1.3. Harf Dizileri Aracılığıyla Yazma Aşaması	62
1.4. Harf-Ses İlişkisini Keşfederek Yazma Aşaması	63
1.5. Geleneksel Harf-Ses İlişkisini Kurarak Yazma Aşaması	66
2. Okul Öncesi Dönemde Yazmaya Hazırlık Çalışmaları	69
Kaynakça.....	71

4. BÖLÜM

YAZMA VE OKUMA ARAŞTIRMALARINDA YENİ BİR MODEL: BİÇİMLENDİRİCİ DENEME ARAŞTIRMALARI

Giriş.....	74
1. Tasarım Araştırmaları.....	74
2. Biçimlendirici Deneme Araştırmaları.....	75
3. Biçimlendirici Deneme Yaklaşımını Takip Ederek Yapılan Araştırmalar	79
4. Biçimlendirici Deneme Araştırması ve Aşamaları İle İlgili Kurgusal Bir Örnek	81
5. Yorumlar.....	83
Kaynakça.....	86

5. BÖLÜM

BİTİŞİK EĞİK YAZININ ÖĞRETİMİ

Giriş	90
1. Çocuklar Neden Güzel Bitişik Eğik Yazı Yazamıyorlar?	90
2. Bitişik Eğik Yazı Öğretiminde Önemli Noktalar.....	91
2.1. Hazırlık Çalışmaları	94
2.2. Çizgi Çalışmaları	95
2.2.1. Çizgi Çalışmalarının Türleri.....	97
2.3. Satırın Tanıtılması ve Harflerin Yazımı	102
2.4. 8 adımda 1 Harfin Yazımının Öğretimi	104
2.5. Harften Hece ve Kelime Üretimi	109
2.6. Cümle ve Metin Yazma	110
3. Akıcı ve Okunaklı Yazmayla İlgili Araştırmalar ve Alınması Gereken Önlemler	110
Kaynakça	114

6. BÖLÜM

HİKÂYE YAZMANIN ÖĞRETİMİ

Giriş.....	116
1. Hikaye Nedir	116
2.İlkokul Yıllarında Hikaye yazmanın Gelişimi	117
3.Öğretim Programlarında Hikaye Yazma.....	118
4. Hikayenin Unsurları	124
5. Adım adım Hikaye Yazma.....	137
6. Hikaye Yazma Nasıl Öğretilir	138
Kaynakça.....	144

7. BÖLÜM

BİLGİ VERİCİ METİN YAZMANIN ÖĞRETİMİ

Giriş.....	148
1. Bilgi Verici Metinlerin Tanımı.....	148
2. Bilgi Verici Metin Yazmanın Aşamaları	150
3. Bilgilendirici Metin Yapılarına göre Metin Yazmanın Öğretimi.....	152
3.1.Sıralamaya Dayalı Metniler	152
3.2.Tanımlayıcı Metinler	158

3.3. Sebep Sonuç İlişkisine Dayalı Metinler.....	166
3.4. Karşılaştırma ve Kıyaslama Türü Metinler	170
3.5. Problem Çözmeye Dayalı Metinler	177
Sonuç.....	180
Kaynakça.....	184

8. BÖLÜM

İKNA EDİCİ METİN YAZMANIN ÖĞRETİMİ

Giriş.....	188
1. İkna Kavramı	188
2. İkna Etme Süreci	189
3. İkna Edici Yazı Türleri	192
3.1. İkna Edici Posterler.....	193
3.2. İkna Edici Mektuplar	193
3.3. İkna Edici Kompozisyonlar	193
4. İkna Edici Yazının Tanıtılması.....	193
4.1. Argüman Nasıl Oluşturulur?	194
5. İkna Edici Yazmanın Öğretimi.....	199
5.1. Anaokulu, 1 ve 2. Sınıf Seviyelerine Yönelik Etkinlik Örnekleri	202
5.2. 3, 4 ve 5. Sınıf Seviyelerine Yönelik Etkinlik Örnekleri.....	203
5.3. 6, 7 ve 8. Sınıf Seviyelerine Yönelik Etkinlik Örnekleri.....	207
6. İkna Edici Yazıların Değerlendirilmesi	209
Kaynakça.....	212

9. BÖLÜM

YARATICI YAZI YAZMANIN ÖĞRETİMİ

Giriş.....	216
1. Yazma.....	216
2. Serbest Yazma	217
3. Yaratıcı Yazma.....	218
3.1. Yazmanın Nitelikleri	222
4. Yaratıcı yazma ve öğretmen algısı	223
5. Yaratıcı yazma öğretiminin sınırlılıkları ve önündeki engeller.....	225
6. Çocukların Yazma Kabiliyetini Etkileyecek Temel Hususlar	226
7. Yaratıcı Yazmayı Geliştirici Stratejiler	228
Kaynakça.....	239

10. BÖLÜM YAZMA GÜÇLÜĞÜ

Giriş.....	242
1. Yazma Güçlüğü / Disgrafi	245
1.1. El Yazısı Yazmada Görülen Güçlükler ve Okunaklılık Sorunları.....	248
1.2. Okuma Güçlüğü Yaşayan Bireylerde Görülen Yazma Güçlüğü.....	249
1.3. Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Bireylerde Görülen Yazma Güçlüğü	250
1.4. Yazma Güçlüğüne Tetikleyen Düşünceyle İlgili Etkenler	252
2. Yazma Güçlüğü Nasıl Belirlenir?.....	253
3. Öğretmenler Yazma Güçlüğü Yaşayan Öğrencilere Nasıl Destek Olabilirler?	257
4. Aileler Yazma Güçlüğü Yaşayan Çocukları İçin Neler Yapabilirler?	274
5. Yazma Güçlüğü Yaşayan Öğrencilere Tavsiyeler	276
Sonuç	277
Kaynakça.....	278

11. BÖLÜM YAZMADA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	286
1. Yazmada Ölçme ve Değerlendirmenin Gerekliliği	288
1.1. Yazıda Biçimsel Bir Özellik Olarak Okunaklılığının Değerlendirilmesi	290
1.2. Yazıda İçeriğin Değerlendirilmesi	290
2. Yazmada Ölçme ve Değerlendirmede Kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler	291
2.1. Puanlama Yönergeleri	292
2.2. Öz Değerlendirme	303
2.3. Akran Değerlendirme	304
2.4. Dikte Çalışmaları	306
2.5. Öğrenci Ürün Dosyası.....	309
2.6. Gözlem ve Kontrol Listeleri.....	310
2.7. Öğrenci Günlükleri.....	313
2.8. Anket	314
2.9. Performans Değerlendirme	315
Sonuç.....	317
Kaynakça.....	318

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

1. Bölüm

Görsel 1. Çivi Yazısı.....	3
Görsel 2. Hieroglifler.	4
Görsel 3. Emojiler.	4
Şekil 1. Tabletten Tablete Yazım Araçları.....	6
Tablo 1. Yazma Sürecinde Kullanılabilecek Yazma Stratejileri.....	9
Tablo 2. Yazma Sürecinde Öğretmen Desteği.....	12

2. Bölüm

Şekil 1. Hayes ve Flower yazma modeli.....	40
Şekil 2. Hayes'in (1996) yazmada biliş ve etkiyi anlamaya yönelik sistemi	43
Şekil 3. Bilgi-Anlatma Modeli'nin yapısı.....	45
Şekil 4. Bilgi dönüştürme modelinin yapısı	46

3. Bölüm

Görsel 1. 3 yaşında karalama aşamasında olan bir çocuğun resminin yanına ismini de yazdığını ifade ettiği yazısı	57
Görsel 2. 3 yaşında karalama aşamasında olan bir çocuğun yazısı	58
Görsel 3. 3 yaşında karalama aşamasında olan bir çocuğun yazısı.....	58
Görsel 4. 2-4 yaşlarında karalama aşamasında olan çocukların yazısı	59
Görsel 5. 3 yaşındaki bir kız ve erkek çocuğunun yazısı.....	59
Görsel 6. 4 yaşındaki bir kız ve erkek çocuğunun yazısı	61
Görsel 7. Harfe benzeyen şekiller çizerek yazma aşamasında olan 4 yaşındaki Öykü'nün yazısı.....	61
Görsel 8. 5 yaşındaki bir kız ve erkek çocuğunun yazısı	63
Görsel 9. Harf dizileri aracılığıyla yazma aşamasında olan 5 yaşındaki Mine'nin yazısı	63
Görsel 10. 7 yaşında harf-ses ilişkisini keşfederek yazma aşamasındaki Sedef'in bildiği kelimeleri yazdığı yazısı	64
Görsel 11. Harf-ses ilişkisini keşfederek yazma aşamasında olan Rana'nın kendisi hakkında yazdığı yazısı	65
Görsel 12. 6,5 yaşında harf-ses ilişkisini keşfederek yazma aşamasındaki Baki'nin çalışma defterine yazdığı yazısı	65

Görsel 13. İlkokul 2. sınıfta okuyan Cemre'nin en sevdiği arkadaşını tanıttığı el yazısı	66
Görsel 14. İlkokul 2. sınıfta okuyan İlayda'nın mektup arkadaşına yazdığı yazısı.....	67
Görsel 15. İlkokul 2. sınıfta okuyan Beril'in el yazısıyla en sevdiği oyunlar hakkındaki yazısı.....	67
Görsel 16. İlkokul 2. sınıfta okuyan Büşra'nın dik temel harflerle yazdığı şiiri.....	68
Görsel 17. İlkokul 3. sınıfta okuyan Berkcan'ın dik temel harflerle yazdığı yazısı.....	68

5. Bölüm

Fotoğraf 1. Yazı Çalışması	90
Şekil 1. Viking Satranç Oyunu.....	95
Şekil 2. Solo Testi oyunu.....	95
Şekil 3. Bitişik Eğik Yazı Defter Satırı	103
Tablo 1. Büyük ve Küçük Harflerin Yazım Yönergeleri	105
Tablo 2. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Harf Grupları	108

6. Bölüm

Şekil 1. Hikâyenin unsurları.....	124
Tablo 1. Yaşlara göre hikâye yazmanın gelişimi	118
Tablo 2. Sınıf seviyelerine göre hikâye yazma etkinlikleri	122

7. Bölüm

Görsel 1. Günlük Plan.....	153
Tablo 1. Bilgi Verici Metinler ve Yapısı.....	181

8. Bölüm

Görsel 1. İkna sürecinde karakter etkisi.....	191
Görsel 2. İkna sürecinde uzman etkisi.....	191
Görsel 3. Duygu değiştirme süreci.....	192
Görsel 4. İkna sürecinde duygusal destek.....	192
Görsel 5. Kitap okuma sevgisi.....	202
Görsel 6. Kalp sağlığı ile ilgili ikna edici poster örneği	203
Görsel 7. Sağlıklı beslenme ile ilgili ikna edici poster örneği.....	203

10. Bölüm

Görsel 1. Bir İlkokul Öğrencisine Ait Yazı Örneği.....	256
Görsel 2. Yazma Güçlüğü Yaşayan On Yaşındaki (İlkokul Dördüncü Sınıf) Öğrencinin Yazdığı Yazı.....	257
Görsel 3. Kalem Doğru Tutma ve Kavrama Örneği	258
Görsel 4. Kalem Yanlış Tutma Örnekleri	259
Görsel 5. Mandal Harfler Etkinliği.....	266
Görsel 6. Kalem Tutma Aparatları	268
Şekil 1. Yazma Güçlüğüyle İlgili Araştırmaların Odaklandığı Konular	247
Şekil 2. Bitişik Eğik Yazıdaki Harflerin Yazılış Yönleri ve Örnekler	264
Şekil 3. Dik Temel Harflerin Yazılış Yönleri ve Örnekler	264
Tablo 1. Yazı Yazma Becerisinin Yaşlara Göre Gelişimi	244
Tablo 2. İlkokul Öğrencilerine Yönelik Yazma Güçlüğü Gözlem Formu.....	261
Tablo 3. Harf Tablosu	265
Tablo 4. Gözden Geçirme Stratejisi.....	268
Tablo 5. Yazma Güçlüğü Yaşayan İlkokul Öğrencileri İçin Alınabilecek Tedbirler Listesi.....	270
Tablo 6. Öğretmenler İçin Yazma Etkinlikleri Kontrol Listesi	271

11. Bölüm

Çizelge 1. Dikte Metinlerini Değerlendirmede Kullanılacak Düzeltme Sembolleri ve Anlamları.....	308
Çizelge 2. Dikte Çalışması Takip Formu Örneği.....	309
Şekil 1. Çözümleyici Puanlama Yönergesi Hazırlamada İzlenebilecek Aşamalar.....	294
Şekil 2. İlkokul Öğrencilerinin Yazma İlgilerinin Belirlenmesine Yönelik Anket Örneği.....	314
Tablo 1. İlkokul Türkçe Öğretim Programındaki Yazma Kazanımları (MEB, 2017)	287
Tablo 2. İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri İçin Hikâye Yazmaya Yönelik Bütüncül Puanlama Yönergesi	295
Tablo 3. Hikâye Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Çözümleyici Puanlama Yönergesi	297
Tablo 4. İlkokul 2. ve 3. Sınıflar İçin Metnin İçeriğini Değerlendirmeye Yönelik Puanlama Yönergesi	298
Tablo 5. Özet Değerlendirme Puanlama Yönergesi	299
Tablo 6. Çok Boyutlu Okunaklılık Ölçeği.....	300

Tablo 7. İlkokul Öğrencilerinin Yazdığı Metinleri Yazım ve Noktalama Olarak Değerlendirmede Kullanılabilecek Çözümleyici Puanlama Yönergesi	301
Tablo 8. Yazmaya Yönelik Öz Değerlendirme Formu	303
Tablo 9. Yazma Becerisine Yönelik Akran Değerlendirme Formu Örneği	306
Tablo 10. İlkokul Öğrencileri İçin Yazma Becerisine Yönelik Gözlem Formu.....	311
Tablo 11. İlkokul 4. Sınıf İçin Yazılı Anlatım Kontrol Listesi	312
Tablo 12. Bilgilendirici Metin Yazma Gözlem ve Kontrol Formu.....	313

1. BÖLÜM

YAZMA ÖĞRETİMİNDE TEMEL KAVRAMLAR

Doç. Dr. Mustafa YILDIZ
Gazi Üniversitesi

İÇERİK

- Geçmişten Günümüze Yazı
    - Çivi Yazısı
    - Hiyeroglifler
    - Alfabe
    - Yazım Araçlarının Değişimi
  - Yazma Nedir?
    - Yazma Süreci ve Öğretimi
    - Yazma Stratejileri
    - Yazma Öğretiminde Öğretmenin Rolü
    - Etkili Yazma Öğretiminin İlkeleri
  - Yazma ve Teknoloji
- Sonuç

Giriş

Tarih boyunca oynadığı rol dikkate alındığında yazı, insanlık tarihinin en önemli buluşu olma özelliğini korumaktadır. Kimine göre tarihin başlangıcı, kimine göre medeniyetin anahtarı, kimine göre de insanlığın belleğidir. Yazı duyguyu, düşünceyi, bilgiyi kayıt altına alma, görünür kılma, somutlaştırma aracıdır. Bu aracın etkili bir şekilde kullanılmasını öğretmek okullarda yazma öğretiminin genel çerçevesini oluşturmaktadır. Temel eğitimde öğrencilerden, biçimsel olarak okunaklı içeriği itibariyle etkili anlatıma sahip yazılı ürünler ortaya koymaları beklenir. Bu bölümde geçmişten günümüze yazı, yazma öğretiminde temel süreçler, yazma stratejileri, yazma öğretiminde öğretmenin rolü, etkili yazma öğretiminin temel ilkeleri ile yazma ve teknoloji üzerinde durulmaktadır.

1. Geçmişten Günümüze Yazı

Sayı veya zaman gibi soyut fikirlerin kodlanmasına ihtiyaç duyulması ve kavramların yazıya dökülebileceğine ilişkin inançların yeşermesi yazının ortaya çıkışında önemli bir rol oynamıştır (Dehaene, 2014, s.241). İnsanlar, yazı aracılığıyla dünyanın dört bir yanında taş, kil ya da papirüs üzerine tarihlerini kaydetmeye koyuldular (Jean, 2008, s. 25). Yazının ne olduğunu anlayabilmek için yazıyı benzer kelimelerden ayıran özelliklerin tespit edilmesi gerekmektedir. Rogers'a (2005) göre, yazı bir dil değildir. Dil, beynimizde ifadelerin üretilmesini ya da çıkarım yapılmasını sağlayan çok yönlü bir sistemdir. Yazı, bir dil olmamakla birlikte dile ilişkin ifadeler sunan, düşünceleri görünür kılan bir sistemdir. Türkçe Sözlüğü (2005) göre yazı, düşüncenin belli işaretlerle ifade edilmesidir. Bu tanımı biraz daha genişletmek gerekirse, yazının düşüncelerin belli işaretlerle ifade edilmesinde kullanılan bir sistem olduğu söylenebilir.

Bugün duygularımızı, düşüncelerimizi, isteklerimizi harfler yardımıyla kâğıt üzerine veya bilgisayar ortamına aktarabiliyorsak, binlerce yıl öncesindeki insanın resim yazısına borçluyuz diyebiliriz. Onların önemli şeyleri not tutma, kayıt altına alma gibi eylemleri olmasaydı belki de insanoğlu farklı şekillerde kendini ifade yolları arayacaktı. Neyse ki yıllar öncesindeki resimler şimdilerdeki harf dizgelerinin temelini oluşturarak insanlık için yeni bir beceri ve uğraşın yolunu açmış oldu (Temur, 2011, s.92). Burada belirtilen süreci biraz daha genişleterek geçmişten günümüze yazı konusunu ele almak yerinde olacaktır.